

**НИКОЛА КОСТУРСКИ, ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА ЗАЕДНИЦАТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ
НА ЕТНИЧКИТЕ МАКЕДОНЦИ
ПРОТЕРАНИ ОД ГРЦИЈА**

 Господине Костурски, од кога датира Вашето Здружение, која беше целта за негово формирање?

КОСТУРСКИ: Организирањето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија во Република Македонија почна уште од 1970 г. со организирање роднокрајни средби. Меѓутоа, во тогашниот Социјалистички сојуз во кој се регистрираа здруженија на граѓани, не можевме да се регистрираме како здружение на Македонци од Егејскиот дел на Македонија.

Тогашните власти не дозволуваа во името на здружението да постои зборот Македонци од Егејскиот дел на Македонија. Имено, пред некој ден прочитав дека ако Грција стави вето за прием на Македонија во НАТО, македонската страна ќе го постави прашањето за имотите на Македонците од Егејскиот дел на Македонија. Во случај Грција да не стави вето тогаш може да помине без да се постави прашањето за имотите. Од таа причина секогаш се тактизираше со имотите, да не се расипат добрососедските односи меѓу СФРЈ и Грција. Имаше многу расправи со Социјалистичкиот сојуз и со Претседателството на тогашна Социјалистичка Република Македонија и со Извршниот совет за името на нашето здружение. Но, кога се донесе Законот за слободно здружување на граѓани се регистриравме како Здружение на Македонците од Егејскиот дел на Македонија. Тоа беше во 1990 г., а само два месеца пред нас им дозволија на децата бегалци да регистрираат свое здружение. На основачкото собрание на Здружението на децата бегалци присуствувавме од сите наши одбори во Македонија и настојувавме да не се регистрираат како здружение

Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

МАСОВНО ЌЕ ДЕМОНСТРИРАМЕ ДОКОЛКУ НЕ ГО РЕШИТЕ "ЕГЕЈСКОТО" ПРАШАЊЕ

Господин Никола Костурски е роден 1944 г. во с. Црнеец, Битолско. Всушност, во ова село се доселило семејството на татко му, откако во 1924 г. го напуштиле с. В'мбел, Костурска околија. Во 1941 г. татко му повторно заминал за В'мбел и таму се оженил.

Основно образование Костурски завршува во родното село, а гимназија во Битола. Дипломира на Медицинскиот факултет во Скопје, а специјализира медицинска биохемија. Магистрира на нуклеарна медицина во Скопје. За објавените стручни трудови се здобива со звање примариус. Како млад доктор работи во Вевчани, Демир Хисар и во повеќе битолски села. Во Медицинскиот центар-Битола ја отвора и развива службата за нуклеарна медицина. Во 1992 г. станува претседател на колективното работодавно тело на југозападниот здравствен регион. На Високата медицинска школа во Битола е вонреден професор по предметот Патопфизиологија. Во 2003 г. формира приватна здравствена организација со биохемиска лабораторија. Во 2007 г. ја напушта клиничката болница и сега работи во својата приватна лабораторија, каде се вработени 8 здравствени работници.

Неговата активност во организирањето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија почнува по враќањето од специјализација во 1970 г.

на деца бегалци, туку да регистрираме едно заедничко здружение на Македонците од Егејскиот дел на Македонија, во кое ќе има оддел за деца бегалци, оддел за борци од Егејскиот дел на Македонија, организација на жени од Егејскиот дел, подмладок на Македонците од Егејскиот дел на Македонија... Меѓутоа, тоа не ѝ одговараше на тогашната Влада и се случи тоа - Здружението на децата бегалци да се регистрира како самостојна организација, а ние потоа се регистриравме како здружение кое имаше одбори во сите градови на Република Македонија и продолживме со нашите активности.

Какви активности имавте во изминатиот период?

КОСТУРСКИ: Уште пред да бидеме регистрирани како Здружение на Македонците од Егејскиот дел на Македонија, од 1975 г. до сега, со успех ја организираме Семакедонската погранична средба во с. Трново кај Битола. Во 1984/85 г. беше покрената една иницијатива од Сојузната влада, односно од Министерството за финансии на СФРЈ, за евидентирање на

имотите во Грција со цел, како што беше кажано, да се бара нешто од таму. Но, имајќи ги предвид дотогашните пописи, неколку пати беа напишувани имотите, а ништо не беше преземено, ние застанавме цврсто на ставот - такви податоци да не даваме. Ако сакаа такви податоци можеа да ги најдат во Министерството за финансии и во Македонија и во Сојузната влада. Зошто? Затоа што при секое ново напишување на имотите се разводнуваат и се намалуваат информациите. Тоа беше едната причина, а другата причина сметавме дека се наираше она што се случи, и некој ќе сакаше да се пазари со Грција за да ги продаде нашите имоти и повеќе да немаме никакво барање од Грција. Смешна беше тогашната изјава на Стане Доланц во Гевгелија дека е решено прашањето на "Егејците", а и Милка Планинц го кажа истото. Тоа беше голема фарса. Во тој период од Сојузната влада побаравме, по секоја цена, да го постави прашањето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија. На Лончар, при една посета на Скопје, му дадовме меморандум со документација за тоа што бараме. Разговаравме и со Анте Марковиќ и од него истото го побаравме, но ништо не се случи. Сепак, забранивме да се врши евидентирање на имотите. Во поновата историја, кога беше актуелна блокадата на границите го поддржавме она што го поттикна Здружението на занаетчиите на Македонија. Претседател на тогашниот Извршен совет беше Глигорие Гогоски, а цела Влада беше во Гевгелија за да не успее блокадата. Ние од Битола отидовме и ја поставивме блокадата. Имаше еден состанок на министри за надворешни работи во Албанија. Како демонстрација на тоа дека не се поставува нашето прашање ги блокиравме сите влезови во Албанија за да не можат министрите да влезат во таа земја.

Значи ли тоа дека Вашето Здружение беше јадро на здружувањето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија и зошто дојде до разединување?

КОСТУРСКИ: Точно така. Нашето здружение навистина беше јадро на организирањето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија и од него произлегоа сите други. Некои луѓе кои увидоа дека можат материјално да профитираат се одвоија: Здружението на Наум Абов, Здружението на Марија Воденска, Здружението на Сетинци и Попадинци... По сугестија на Ѓорѓи Доневски од Здружението на деца бегалци од нас се одвоија и потомци од Егејскиот дел на Македонија, и други... Велешкиот одбор на нашето Здружение беше многу активен, но увидувајќи ги овие случувања со другите здруженија и тоа тргна по тој пат. Пред 4-5 години Ѓорѓи Доневски по своја иницијатива ги собра сите овие дисидентни здруженија и направи

Сојуз на здруженијата на Македонците од Егејскиот дел на Македонија, а тој беше генерален секретар, при што секоја втора година се менуваа претседателите. Здружението од Битола со сите одбори во цела Македонија остана надвор од Сојузот. Почнаа да се формираат паралелни здруженија во сите градови, што не водеше никаде, а програмата ни беше иста. Пред две години увидувајќи дека нешто не "штима" и дека разделени не нè бидува, покренавме иницијатива сите здруженија да се обединат во едно тело. Имавме многу преговори, но во меѓувреме, Тодор Петров и СМК, увидувајќи дека ние ќе се обединиме, не знам дали тоа е под нечија директива или по лично негова иницијатива, свика "Прв македонски конгрес" за обединување на "Егејците". Ме повика и мене, но јас му реков дека тоа не е прашање на СМК и да нè остави сами меѓу нас да ги средиме работите, да се обединиме, а потоа ќе видиме дали можеме да влеземе во тој Конгрес. Вака како што стојат работите не може ништо да нè обедини. Но, тој ја направи работата, свика Конгрес, избра тело, иако нашава работа веќе беше во тек. На Конгресот немаше ни едно здружение. Всушност, тој испрати покана до поединци и некои од нив отишле на Конгресот, но не како претставници на здруженијата. Постои писмен документ и писмена изјава за тоа

ционира. Сега повторно, од Заедницата на организациите на етничките Македонци протерани од Грција е покрената иницијатива за регистрирање на Координативното тело како правен субјект кој ќе ги обедини сите тела. Цел е да настапуваме со заеднички барања и пред државата и пред Грција.

Неодамна собраниската анкетна комисија за човекови права имаше седница за покренување на "егејското" прашање?

КОСТУРСКИ: Цел беше да поднесеме барање до анкетната комисија да се донесе Резолуција на Собранието за имотите во Грција. Меѓу другото, има една активност на сите здруженија, вклучувајќи го и нашето, за собирање документи за да ги тужиме Грците во Стразбур и таа постапка тече. Првичната одлука на анкетната комисија беше тоа да се постави на Собрание пред Нова година. Како што приближува денот за прием на Република Македонија во НАТО, Самитот во Букурешт, состанокот е презаказан, да се одржи по 25 април. За тоа пред две седмици расправавме во Битола и заклучивме дека ќе чекаме до 30 април за да видиме каква резолуција ќе донесе Собранието и дали воопшто ќе се постави на дневен ред. Ако тоа не се случи, на почетокот на мај ќе одржиме вонредно собрание на Координативното тело, во кое се сите здруженија кои беа во Сојузот и ЗОЕМПОГ освен четири (од вкупно 25 здруженија). Ќе донесеме ставови како да реагираме во однос на нашава држава и во однос на Грција. Вклучуваме и активности за масовни демонстрации во сите градови во РМ во текот на мај. Ние не можеме да влијаеме за приемот на Македонија во НАТО, но можеме да влијаеме врз државата нашето прашање за имотите и дискриминацијата која ја врши Грција кон нас, да го решава оваа Влада и ова Собрание.

Вашето здружение се пререгистрира и сега дејствувате како Заедница...

КОСТУРСКИ: Здружението на Македонците од Егејскиот дел на Македонија се пререгистрира и сега дејствува како Заедница на етничките Македонци протерани од Грција, иако како здружение и натаму си постои. Сепак, сите здруженија кои гравитираа кон него сега се со едно заедничко име, односно програмата и активностите се исти и луѓето се исти.

Се шират најразлични шпекулации според кои неколкуте здруженија кои не се во Координативното тело се наклонети кон актуелната власт, а тие што се во него се наклонети кон опозицијата...

КОСТУРСКИ: Во Претседателството на нашата Заедница има членови кои се закоравени вмровци, но има и такви кои се сдсмовци. Но, тоа не ни пречи да ја водиме глобалната политика која ја имаме зацртано во однос на нашите интереси за обесправеноста, за имотите, без разлика која влада и која политичка опција е на власт. Како пример, пред изборите Бучковски изјави дека Илинден ќе го славиме со Бугарите. За таа негова изјава од кај нас произлезе писмо и побаравме тој да си поднесе неотповиклива оставка. Јас сум од неговата политичка опција и ако тоа би имало некакво влијание, јас тоа би го спречил. Сега се случува ова со резолуцијата. Во нашите здруженија членуваат луѓе од сите политички партии, но со заеднички интереси. Дури и кога имаше една изјава од Ѓорѓи Доневски дека ќе формира политичка партија, сите лево и сите десно ориентирани наши членови тоа го осудија. Не ѝ е време на Македонија да се дели уште на некоја политичка партија и тоа нема да може да му помине.

дека сите здруженија ги свикаа своите извршни одбори и ја отфрлија иницијативата на СМК и не отидоа на Конференцијата. Претседателството на нашето здружение, исто така, ја отфрли иницијативата на Тодор Петров. На Конференцијата, Методија Тошевски беше избран за привремен претседател, Кириметчиев за негов заменик и уште некој. А ние цело време преговаравме со Сојузот за Методија Тошевски да го ангажираме во Координативното тело на МЕМ. На тоа работевме шест месеци, направивме Статут, Програма и се случи она што се случи во Битола, одржавме годишно обединувачко собрание. Во Координативното тело беа опфатени подеднакво луѓе од Сојузот и од Заедницата. Проблемот настана поради тоа што во Работното претседателство немаше претставници од децата-потомци и од Здружението на Сетинци и Попадинци. Настанаа кавги меѓу луѓето во Сојузот. Тие меѓусебе имаа нерасчистени работи, што значи Сојузот постоеше како вештачка творба која обединуваше некои материјални интереси. Сите здруженија од Сојузот, освен тоа на децата потомци и Здружението на Сетинци и Попадинци, стапија во Координативното тело, а оние кои не беа во Сојузот не влегоа во координативното тело, тие останаа самостојни. Нашите одбори ја прифатија таа декларација, го направивме Координативното тело и тоа функ-

Доколку интересите ви се заеднички тогаш зошто сте разединети?

КОСТУРСКИ: Навлеговме во парите. До сега државата Македонија не нè има финансирано ниту за еден наш проект. Пред две години побаравме од Владата на Бучковски финансиски средства од Буџетот на РМ за Заедницата, пари не ни дадоа ниту од Министерството за култура, ниту од Буџетот на државата, затоа што баравме негово отповикување. Минатата година, исто така, не добивме финансиски средства бидејќи нè обвинуваа дека сме "комуњари". Оние кои се наклонети кон власта добија пари. Сојузот доби некоја сума, ние не добивме ништо, иако имаме организации низ сите градови. И кај нас има луѓе многу блиски на актуелната власт, но не успеавме да добиеме средства. Не сакаме да веруваме дека блиските врски на некои луѓе од селските здруженија со премиерот Груевски, кој има потекло од леринските села, биле пресудни за тој да им додели пари на Попадинци и Сетинци.

Значи, парите се пред националните интереси?

КОСТУРСКИ: Апсолутно, затоа се одвоија сите здруженија, а ние останавме компактни.

"Зошто се чувствувам како Македонец по потекло од Егејскиот дел на Македонија: На многумина не им е сфатливо и ми го поставуваат прашањето - Од каде ти Егеец? Во село Црнеец нашата фамилија беше единствена по потекло од Егејскиот дел на Македонија. Приказните, раскажувањата за родниот крај и народните песни секојдневно ги слушав од баба ми Митра и мајка ми Тина. И двете долго време говорела на костурски дијалект. Во селото на прекар нè викаа Костурците, а тоа ни годеше и при менувањето на презимињата од 'ич' и 'ов' на првиот попис по 1945 г., моите родители го зедаа презимето Костурски во спомен на родниот крај. Јас се гордеам со тоа презиме. По распаѓањето на ДАГ голем број наши роднини прво прибежиште најдоа во нашата куќа. Во моето сеќавање длабоко ми се врежани моментите на нивното престојување кај нас".

Кои се активностите на Вашето здружение, односно Заедница во однос на Македонците од етничка Македонија?

КОСТУРСКИ: Активностите ни се од поодамна. Нашите контакти во Пиринска Македонија датираат од создавањето на ОМО Илинден. Остваривме контакти уште со првиот претседател Стојан Георгиев. Тој престојуваше во Битола и таму го пишуваше неговото животопис "Македонија над сè". Тука ја отпечативме книгата во 10.000 примероци и ја проширивме низ цела Бугарија и Пиринска Македонија. Она што се случи во текот на неговото отсуство го искористи Јордан Костадинов за да направи пресврт и да се самопрогласи за водач на ОМО Илинден. На Конгресот во Благоевград бев и јас. Немаше ни три месеци од Конгресот, Бугарите ми забранија да влегувам во Бугарија. Но, тоа крило се распадна. Неговото залагање да се отргнат бугарските војски од Пиринска Македонија, да нема женачки и мажачки со Бугари беше радикално. Укажувавме дека тоа е многу екстремно настапување, вклучувајќи и отцепување на Пиринска Македонија од Бугарија, прогласување на автокефална македонска црква во Бугарија. Тоа е анахронизам, иако сите тоа го посакуваме. Затоа тој нас нè прогласи за предавници на македонското дело, нè пишуваше

во весници и дури и нè осуди каде ќе нè најдат да нè тепаат. Се формира ново демократско крило на ОМО Илинден за потоа да прерасне во политичка партија ОМО "Илинден" Пирин. Присуствувавме на основачкото, односно обединувачкото собрание на партијата. Претходно, на состанокот за обединување бевме во Мусомиште, каде 20 специјалци нè држеа затворени четири часа во полициска станица. Бевме тројца, ни дадоа забрана пет години да не влегуваме во Бугарија. И јас пет години немав влезено во Бугарија. Во весникот "Народна волја", едно време, на македонски јазик на 4 страници, излегуваше додаток "Пирински пламен". Тоа го поттикнувавме и го финансиравме ние, а тие го прифатија. Додатокот денес не излегува. Сега сметаме дека господинот Стојко Стојков е одмерен и паметен човек. Целото Претседателство на ОМО "Илинден" Пирин е составено од интеллигентни и одмерени луѓе.

Во Република Албанија, по паѓањето на енверизмот, нашето Здружение прво влезе во Пустец. Во деведесеттите години на минатиот век тоа беше прв собир, одржавме еден страстен говор. Материјално го помагавме излегувањето на весникот "Преспa" на Спасе Мазенковски. Го финансиравме до пред три години. Сега уредник е Ефтим Митревски. Со Кимет Фетаху, односно со Здружението "Мир" и со сите здруженија имаме добра соработка и колку можеме ги помагаме. Битола

секогаш била центар на собирање на сите Македонци од тие делови на Македонија, сè одеше преку нас. И сега се трудиме да го правиме истото. Во Албанија Македонците регистрираа политичка партија и таму помагаме. Наша цел не е само да ги бараме имотите и правата кои ни ги одзедаа Грците, туку да делуваме и во соседството, и во Албанија и во Пиринска Македонија, и сметаме дека многу успешно ја работиме нашата работа. За жал, и во ова Координативно тело има некои разидувања, тоа допрва ќе го расчистуваме, ќе носиме заедничка глобална политика во однесувањето кон нашите организации во соседството. Тука има приврзаници на Јордан Костадинов, но екстремизмот дека ќе ја ослободиме Пиринска Македонија од Бугарите "пали" во дијаспората. Тоа често се злоупотребува и не би ги именувал кои се тие здруженија. Тоа однесување колку што е конструктивно, толку е и деструктивно. Истото се случува и во Албанија.

ние оттука и по наша сугестија се печатеа на грчки, англиски и на македонски јазик. Еден човек дошол оттаму и на една средба на Сетинци и Попадинци, на прашањето од каде се финансираше "Виножито", рекол: Костурски сега ќе им даде 200.000 долари. Во прилог на нашето самоуништување придонесе и еден ексминистер за култура на Република Македонија, кој во "Фокус", на две страници, во 1996 г. го клеветеше Здружението на Македонците од Егејскиот дел на Македонија, изнесувајќи податоци кои странска разузнавачка служба скапо ги плаќа.

Не сакам да верувам во тоа, но факт е, поради таквите изјави веќе 10 години јас не можам да влезам во Грција, иако пред тоа секоја сабота бев таму.

И покрај сè продолжувате да работите во насока на решавање на "егејското" прашање и зачувување на ма-

Во Егејска Македонија е сосема друга работа. Во 1984 г. таму излезе првиот Манифест за македонски човекови права и тајно како леток беше уфрлен во Солун и во сите делови на Егејска Македонија. Но, многу брзо се распадна затоа што повторно во прашање беа парите. Тајната служба на Грција беше инволвирана меѓу нив и ги раскара. Во 1991/92 г. во Австралија требаше да оди еден претставник од Преспа, еден од Егејскиот дел на Македонија, еден од Пиринскиот дел. Јас, Спасе Мазенковски и Јордан Костадинов не можевме да добиеме виза. Му рековме на Царкњаз да почека, но не почека, замина. Во тоа време во Егејскиот дел на Македонија се формира "Макиве", македонско тело за балканско движење. Во него имаше 17 луѓе. Попот Царкњаз бараше да биде претседател на тоа здружение, но кога му јавија дека не е избран, а ниту имаше избрано некој за таа функција, туку имаше извршно тело од 5-6 луѓе во кои беше влезен и тој. Царкњаз во Австралија настапи со најголеми клевети против ова тело, нарекувајќи ги дека се грчки шпиони. Целата работа беше да ги омаловажи и да се прикаже себеси дека е некој лидер. Сидеропулос беше настрана од сите случувања. Остана умерен и конструктивен човек, макар што и тој вели: "Виножито" е фактор, но јас сум првиот. Тој синдром на лидерство постоеше во првите години. По Сидеропулос дојде Стево Скендерис, но и тој пропадна затоа што се залагаше за екстремни методи на дејствување во Егејскиот дел на Македонија. Тоа не го бидува. Дијаспората финансираше многу. Првото разединување во Егејскиот дел на Македонија беше поради 24.000 австралиски долари. Тоа успеа, тајната служба ги раскара. Како претседател на "Макиве" се претставуваше Трајан Пасои, иако не беше тоа. Потоа се појави "Виножито" како политичка партија. На првиот основачки конгрес на "Виножито" Трајан Пасои и Ристо Причков не се согласија со преамбулата на Статутот, бараа да пишува дека ние сме Македонци потомци на Александар Македонски. Но, тоа не помина на Конгресот и тие си отидоа. Тие се надвор од "Виножито" и не сакаат да комуницираат, се обединија со Царкњаз против "Виножито" и пред дијаспората и пред властите. "Виножито" е сериозна политичка партија со искрен македонски патриотизам, кој многу добро функционира. На обединувањето во Битола имаше тројца претставници од извршното тело на "Виножито". Присуствуваа и Царкњаз и Причков. Првиот најпатриотски расположен финансиер на движењето на Македонците од Егејскиот дел на Македонија беше, сега покојниот, Коста Гоцис од Овчарани. Да беше жив немаше да се случуваат овие работи. Неговата фабрика беше собиралиште на сите Македонци. Првите броеви на весникот "Зора" ги финансиравме

кедонското достоинство. Што ако дисидентните здруженија се покајат и побараат да влезат во Координативното тело?

КОСТУРСКИ: Сметаме дека со ова Координативно тело, кое ќе го регистрираме како круна на сите здруженија на Македонците од Егејскиот дел на Македонија, Владата ќе има слух дека треба да контактира со некој компетентен, и дека глобалната политика ќе ја водиме сите заедно. Во секој случај, местото на дисидентните здруженија им е отворено, а нивните делегати не се избришани. Координативното тело како извршно од формирањето до сега има одржано три состаноци. Годишното собрание се планира во текот на април или вонредното во мај.